

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus III. De pœna contrahentium in gradu prohibito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

hensum; quia vel duxit uxorem fratris sui adhuc viventis, ut notat Joseph. l. 12. *antiq. c. 9.* Nicephorus, & alij Historici; vel, si defunctus jam erat (ut credit Chrysofomus. *hom. 44. in Matth.*) non tamen erat defunctus absque liberis; habebat enim puellam illam saltatricem, & in tali casu prohibitum erat *Levit. 18.* jure divino in lege veteri.

1236. Præterea not. 1. *aliud esse, querere, an affinitas sit vinculum naturale? aliud, an jure naturali dirimat matrimonium.* Nam hæc separari possunt; sic consanguinitas naturaliter oritur non tantum inter eos, qui nascuntur ex eodem sanguine in primo, sed etiam in secundo, tertio, & quarto gradu, quin ea in his gradibus jure naturali dirimat matrimonium, & concedunt plurimi, & constat ex dictis. Unde dato, quod non tantum ex copulâ conjugali, sed etiam fornicaria naturaliter consurgat affinitas; ex hoc tamen non infertur, quod naturaliter dirimat matrimonium. Prima pars constat, quia vir per carnalem copulam cum Berta, etiam secluso omni jure positivo, naturaliter accedit ad fines, hoc est, ad sanguinem, ex quo descendit Berta, & consanguinei ejus; ita Sanchez *cit. d. 65. n. 4.* cujus ratio est ex dictis. Secunda verò ex numero priori. Hinc, quando in *c. qualiter, & c. de propinquis 35. q. 3.* dicitur, *eodem modo abstinendum esse à nuptiis inter affines, & consanguineos*, ex quo aliqui arguunt: sed inter consanguineos prohibentur nuptiæ jure naturali in primo gradu lineæ rectæ; ergo etiam inter affines: responderetur: eam æquiparationem inter consanguineos, & affines, non esse accipiendam absolute respectu prohibitionis naturalis; sed Ecclesiastica; ut, sicut inter consanguineos jure Ecclesiastico illicitæ, ac irritæ sunt nuptiæ in primo gradu lineæ rectæ, sic etiam inter affines.

1237. Not. 2. verba Pauli. 1. *Cor. 5.* ubi de his personis agit, & ait: *talis fornicatio, qualis nec inter gentes auditur, ita, ut uxorem Patris sui aliquis habeat*; ex quibus aliqui volunt jure gentium, talia connubia vetari: procedere solum de uxore Patris adhuc superstitis; aliàs enim non dixisset hoc delictum nec inter gentes auditum, nec uteretur verbo: *uxoris*; sed vocaret *relictam Patris*. Ex hoc autem, quod

leges dicant, *eandem his personis reverentiam deberi, que parentibus*, non rectè sequi, inter illas affinitatem primis, vel ulteriorum graduum lineæ rectæ idem eodem jure præstare, quod naturalis cognatio liberorum cum parentibus, vel contra. Nam licet præstet *idem*, non tamen præstat eodem jure ex n. 1208. quia in illis reverentiam non æquè fundat jus naturale, ac in istis; hi enim sunt *naturale principium per se liberorum*; non illi, ut per se patet; accedit, quod ejusmodi prohibitiones legum in causa matrimonij valorem spectante, non attendantur ex jam dictis supra.

ARTICULUS III.

De pena contrahentium in gradu prohibito.

Qui sint gradus prohibiti, quibus nimirum stantibus, contrahere prohibitum est lege, ejusmodi contractum non tantum prohibente sed etiam annullante, ex dictis constat: quia tamen non raro contingit, matrimonia contrahi in gradibus prohibitis, vel scienter, vel ignoranter; quaritur. 1. quam penam tales incurrant? eos, qui scienter matrimonium contrahunt in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis, jure canonico prohibitis, excommunicandos, denunciandos, & vitandos esse. Clement. unicâ. *Eos, qui h. t. ubi sic statuitur Eos, qui* (divino timore postposito in suarum periculum animarum) *scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis, constitutione canonicâ interdictis; aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: Nec non Religiosos, & Moniales, ac Clericos in sacris ordinibus constitutos, matrimonia contrahentes, refrænare metu penæ ab hujusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: ipsos excommunicationis sententia in ipso facto decernimus subjacere: Præcipientes Ecclesiarum Prælati, ut illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publicè tamdiu nuntient, seu à suis subditis faciant nuntiare, donec situm humiliter recognoscens errorem separentur ab invicem, & absolutionis obtinere beneficium mereantur; per prædicta quoque juribus, quæ sic contrahentibus alias penas imponunt, in nullo volumus derogari.*

Circa presentem constitutionem editam à Clemente V. in Concil. Vienn. not. 1. quod per hanc constitutionem Pontifex non derogat alijs pœnalibus statutis contra nuptias incestuosas, de quibus in authentic. *Incestus, C. de inc. & inutilibus nuptiis*, ut constat ex cit. Clement. unic. *Q. Per prædicta.*

Not. 2. quod pœnam excommunicationis imponat pro sex casibus matrimonij scienter contracti in gradibus per sacros canones prohibitis. 1. contracti in gradibus prohibitis consanguinitatis. 2. affinitatis. 3. contracti cum Moniali. 4. contracti à Religioso. 5. à Moniali. 6. à Clerico in sacris, ut aperte constat ex textu. Ex hoc sequitur, pœnam hujus constitutionis non incurri à contrahentibus matrimonium etiam scienter cum impedimento dirimente, v. g. ligaminis, justitiæ publicæ, disparis cultus &c. Nam pœnæ ultra expressâ extendi non debent.

Not. 3. pœnam excommunicationis esse late sententiæ ipso facto, & jure incurrendæ; constat ex cit. Clement. ibi: ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subjacere; addito præcepto locorum ordinarijs, ut reos tales demittent, & donec satisfecerint, vitari curent.

Not. 4. hanc pœnam statui solum in eos, qui talia matrimonia scienter contrahunt. Et ideo ab hac pœna excusantur nulla ignorantia facti; quia alias nihil operaretur particula *scienter*; imò probabiliter etiam ignorantia quælibet non affectata. Nam quando lex punit scienter aliquid facientem, requirit dolum, & malam fidem. *L. sed etsi. Q. scire. ff. de hered. peti.* ignorantia autem etiam vincibilis dolum excludit; Suarez de censur. d. 23. s. 5. à n. 13. dixi: non affectata. Nam affectata æquiparatur scientiæ; qui enim vult ignorare, jam intelligit fieri posse, ut simpliciter non ignoret. Ignorantia autem juris, ab allegante illam, probari debet; quia non præsumitur, si sit juris clari, ut diximus in 1. decretal. de constitutionibus. In Religiosis autem, Monialibus, vel Clerico in sacris, negat Zoësius h. t. n. 18. ignorantiam sive quoad factum, sive quoad jus posse justam esse, quæ tamen si probabilis aliquo casu sit, excusabit.

Tom. II.

gloss. in dict. Clement. unic. *V. contrahentes.*

Not. 5. quod hanc pœnam non incurrat contrahens cum ea, quam falsò putat suam consanguineam (quia non punitur sola voluntas, sed opus cum effectu c. si verò 3. de sent. excommunicat.) aut sola sponsalia de futuro; quia constitutio dictæ Clementinæ loquitur de Matrimonio, quæ, cum pœnalis sit, extendi non debet.

Not. 6. si quis bonâ fide contraxit ejusmodi matrimonium, & postea, re cognita, pergat eodem uti, illum non incurrare cam pœnam. Hæc enim imponitur pro contractu formaliter incestuoso, qui in dato casu non adest; nam de rigore juris aliud est, *matrimonium contrahere*; aliud *in contractu perseverare.*

Not. 7. quod mulier sæcularis contrahens cum ordinato, vel Religioso non incurrat dictam excommunicationem; quia lata est solum in contrahentes ordinatos, vel Religiosos, & in contrahentes cum Monialibus, vel Monialem contrahentem.

Not. 8. non requiri ad incursum hujus pœnæ, quod matrimonium sit consummatum; sed sufficere contractum, ut constat ex cit. Clem. ibi: *qui scienter contrahere matrimonialiter non verentur.*

Quæritur 2. an pœnæ statuti in liberos eorum, qui clandestinè, ac nulliter matrimonia contrahunt in gradu prohibito, licet impedimentum ignoraverint, afficiant liberos contrahentium clandestinè, cum nullitate matrimonij, ex quocunque impedimento dirimente inducta? sed ad hoc jam constat ex dictis à n. 705. ubi de pœnis matrimonij clandestinè contracti, statuti tam in contrahentes, quàm eorum liberos, & assistentes matrimonio clandestino.

Quæritur 3. an valeat consuetudo matrimonij contrahendi in gradu prohibito; atque adeo: an consuetudo tam efficax sit, ut, qui jure canonico inhabiles sunt ad matrimonium, habiles reddat? Affirmandum videtur ex c. super eo. 3. de Cognat. spirit. ibi: *si de consuetudine haberetur, quod talia conjugia (nimirum inter liberos compatrum) sustineantur, & permittantur, tu in eadem Ecclesia hujusmodi conjugia dissimulare poteris.*

Contrarium videtur dici in c. quod super. 5. de consang. ubi Innocent. III. Rossanensis

ss

nenù

nenſi Archiepiſcopo, qui Pontifici ſignificavit, quosdam in ſua diceceſi in gradibus prohibitis matrimonia contrahere, *hoc ſibi licere de antiqua conſuetudine aſſerentes*, reſpondit: cum in ſacris Canonibus gradus conſanguinitatis ſint diſtincti, & per eoſdem inhibitu, ut nullus infra ſeptimum gradum conſanguinitatis lineam attingentem ſibi audeat in matrimonium copulare, ipſum ne infra gradus eoſdem contrahatur, debere publice inhibere, & preſumptores punire, *non obſtante conſuetudine, qua dicẽda eſt potius corruptela.*

1243. Propter hanc, & ſimiles juris antilogias ſaltem apparentes, Canonice varijs modis aut exponunt, aut conciliare ſtudent prædictos canones; & de vi, ac efficacia conſuetudinis in eodem ad inducendum novum, vel abrogandum jus antiquum ex legibus vel ſacris canonibus inductum, in diverſas, & varias diſcedunt opiniones, ut patet in præſenti materia apud Sanchez. l. 7. hic d. 4. Pontium l. 6. de impedim. c. 4. & ſeq.

1244. In hac re certum eſt 1. quod conſuetudo vim habeat abrogandi leges humanas. 1. ſi ſit legitime inducta. 2. ſi ſit legitime præſcripta, ut conſtat ex *c. ſin. de conſuetud.* ubi generaliter ſtatuitur, vires habere conſuetudinem ad derogandum legi; quod ſaltem de legitima, vel legitime præſcripta, accipiendum.

1245. Certum pariter eſt. 2. quod non omnis conſuetudo jus novum faciat, aut vetus abroget. Nam 1. nulla conſuetudo facere poteſt licitum, quod jure divino naturali, vel poſitivo eſt illicitum, ut tenet communis cum Baldo in l. 2. c. de uſuris, & habetur *c. Mala conſuetudo, c. veritatem, c. conſuetudinem. diſt. 8. c. Uſus. diſt. 11. c. Cum tantò. de conſuet.* & ratio eſt, quia licet aliqua conſuetudo, ut dictum eſt, habeat vim abrogandi legem humanam ex *c. ſin. de conſuet.* at hoc, vi huius, non habet, niſi fuerit rationabilis, ut ibidem habetur; & c. 3. de eo, qui mittitur in poſſeſſionem, ibi: *ſi laudabilem* (nimirum conſuetudinem) *eſſe conſtitit*: at, facere, quod jure divino, naturali, vel poſitivo illicitum eſt, nequit eſſe rationabile, vel laudabile.

1246. Certum videtur. 3. conſuetudinem non habere vim abrogandi legem humanam, ſine conſenſu Principis, ſaltem tacito, ſeu

legali in eo conſiſtente, quod edita conſtitutione, vel canone generaliter decretet, aut concedat ei, vim tollendi legem ſuam, ſi legitime inducatur. Nam ejuſdem poteſtatis eſſe debet, legem condere, & abrogare; *L. ſed & ea. L. de quibus. ff. de Legibus.* Cum ergo nullus, niſi Princeps, vel alius de conſenſu ejus, legem poſſit condere; etiam nullus, niſi Princeps, poteſt legem conditam abrogare.

Et colligitur ex *c. conſuetudinis. diſt. 11.* ubi ſic habetur: conſuetudinis, utique longavi non vilis authoritas eſt, *ſed non uſque adeo ſui valitura momento, ut rationem vincat, aut legem;* ex quo videtur, conſuetudini non negari omnem vim legem vincendi; ſed tantum eam, quam habeat *ex ſui momento*, ſeu naturam ſui; igitur non eam, quam habeat aliunde, nimirum ex adjuncto Principis conſenſu.

Certum videtur. 4. hunc Principis conſenſum non addeſe, ne quidem præſumptivè, quando conſuetudo eſt contra jus divinum, naturale, vel poſitivum. Talis enim conſenſus eſſet præſuſus irrationabilis, & potiùs conſenſus in corruptelam, quam in uſum laudabilem.

Certum videtur. 5. conſuetudinem facti (quatenus eſt frequentia operandi liberè eodem modo) non propterea deſtitit conſenſu Principis ſaltem legali, quod fit contra legem ſuam; nam etſi verum fit, quod, ut conſuetudo vim habeat, *rationabilis eſſe debet* (cum impoſſibilem, & turpium nulla ſit obligatio, ut aliàs dictum eſt) hoc tamen non ita intelligendum eſt, qualiſi irrationabilis fit eo ipſo, quo eſt contra legem, cui contrariatur; ſic enim nulla conſuetudo rationabilis eſſet, quæ ageret contra legem, quam abrogare vellet.

Quando igitur dicitur, ut conſuetudo habeat vim abrogandi legem, *debere rationabilem eſſe*, ſenſus eſt, debere talem eſſe, quæ aliàs, & ſecluſa tali lege, quam abrogare querit, non continet turpitudinem vel deformitatem, ſive contra legem divinam, & naturalem æquitatem, ſeu rationem; & propter frequentiam uſus tantum temporis digna ſit, quæ pro lege habeatur ſublata contrariâ; ita Sanchez *cit. n. 14.* ubi ait, *numquam cenſeri conſuetudinem rationi diſſonam, niſi juri divino, aut naturali refragetur*, hiſ poſitis:

Quæſtio

1248. Quæstio est, an ea consuetudo, quam leges, vel sacri canones, reprobant, & corruptelam potius, quam consuetudinem appellat, vim habeat abrogandi legem à Principe constitutam? ante responsum nota, *corruptelam* à Pereyra in *Elucidarij* l. 1. *elucidat.* 9. n. 252. definiti: *perversam consuetudinem*, sacris canonibus inimicam. c. *Cum venerabilis. de consuet.* c. *Cum decorum. de vita & honest. Cleric.* quo posito, stando in hac definitione *corruptelæ*, probabilius videtur, legem humanam abrogari non posse consuetudine facti, quam Princeps; talis legis conditor, aut ejus successor reprobatur tanquam corruptelam. Ratio est 1. ex n. 1246. quia talis consuetudo nequit habere verum consensum Principis, etiam legalem; & sine hoc, consuetudo vim abrogandi legem habere non potest. Deinde: *lex debet esse honesta*, directèque intendere bonum communitatis, quam ligare, seu obstringere debet. Nam in eo essentialiter differunt, *jus jurisdictionis gubernativa*, quod legislativam includit; & *jus proprietatis*, quod justitiam commutativam fundat; quod illud, respiciat directè bonum subditorum, & communitatis, quam gubernat; istud commodum habentis proprietatem: hoc autem intendere non potest consuetudo *perversa*, seu *morum corruptiva*, qualis est, quæ lege Principis reprobatur tanquam corruptela; ergo.

1249. Confirmatur; quia consuetudo dissolvens rationi, non est consuetudo rationalis, prout requiritur, ut consuetudo habeat vim abrogandi legem, ex n. 1245. sed consuetudo, quam Princeps, vel leges reprobant tanquam corruptelam, non est consuetudo rationalis, prout requiritur. Nam ad hoc requiritur, ut non sit dissolvens rectæ rationi naturali, ex n. 1245. consuetudo autem, quam jura improbant, dissolvens rationi teste gloss. in c. *fin. consuet.* *V. Rationalis*; ac Innocent. *ibid.* in fine; nam corruptelam morum naturalis ratio, quæ recta est, approbare non potest; & ita tenent Goffredus, Hostiensis, Abbas, Ancharan: Sylvester, Rosella, Covar. Henricus, & alij apud Sanchez l. 7. *hic d.* 4. n. 13. in fine.

1250. Ex dictis colliges. 1. consuetudinem, quam jura potius *corruptelam* nuncupant, *Tom. IV.*

nec novum jus inducere, nec antiquum abrogare posse. Ratio est ex dictis. Nam consuetudo, quæ eam vim habet, pro lege haberi debet; *L. de quibus. §. 1. ff. de Legibus.* at consuetudo, quam jura corruptelam potius nuncupant, pro lege haberi non potest. Lex enim debet esse in finem boni communis, nimirum ad perfectionem non corruptionem reipublicæ humanæ; per bonos, & honestos mores gubernandæ; quod habere nequit corruptela; & consuetudo perversa.

Colliges 2. per consuetudinem, quæ plus nocet bono communi, quam prodest, nullam legis humanæ prohibitionem abrogari posse. Nam cum id non habeat ulla consuetudo, nisi pro lege habenda sit; pro lege autem haberi non possit, quæ bono communi plus nocet, quam prodest (cum sic potius corruptela sit, & eo ipso careat titulo *necessitatis*, quæ requiritur, ut lex justa sit) eo ipso carebit vi, ac efficaciâ, ullam humanæ legis prohibitionem abrogandi.

Ex hoc colliges. 3. nullâ consuetudine, Laicos posse acquirere jurisdictionem in Clericis; cum de jure divino, saltem tradito, sint exempti, ut docet Carolus Antonellus de Regimine Ecclesiæ Episcopalis. l. 1. c. 1. §. 2. n. 31. ex c. *si Imperator. dist.* 96. c. *Relatum.* 11. q. 1. c. *quæquam; de censibus in 6.* citans pro se Bonacin. *de legibus.* 10. q. 2. p. 1. §. 1. n. 3. Dianam p. 5. *tr.* 1. *resol.* 1. &c. id, quod pluribus ostendimus l. 1. *tit.* 2. *de constitut.*

Colliges 4. omnem illam consuetudinem, contra legem humanam, corruptelam dei, quæ est contra legem humanam præcipientem, & prohibentem, quod jure divino, vel naturali præceptum, vel prohibitum est. sic Antonellus cit. n. 30. & constat. ex n. 1245. dixi: *illam omnem*; ut innuerem, *sed non solam*, propter dicta in præmissis; & ratio est, quia etiam consuetudo immediatè opposita soli humanæ legi potest esse morum corruptela.

Nota autem, consuetudinem aliam esse secundum; aliam, præter; aliam, contra jus, seu legem. Consuetudo secundum jus, non est consuetudo juris (quæ definitur, *jus moribus constitutum, quod pro lege suscipitur. L. de quibus. §. 1. ff. de Legibus*) sed consuetudo facti, seu potius observantia juris

juris præexistentis, quin sit inductiva novi juris, & definitur, *frequentia actuum humanorum, similitum tempore continuata*, ut ait Suarez l. 7. de legibus. c. 1. n. 4. Talis est consuetudo audiendi sacrum die festo. Et quia fundamentum ejus est lex, quam imitatur, & exequitur, abrogata tali lege censetur etiam abrogata consuetudo illi nixa, quæ non est dispositiva, sed solum imitativa juris.

1255. Consuetudo præter legem est, per quam jus novum introducit. Unde, cum c. 5. dist. 1. dicitur: *consuetudo pro lege suscipitur, ubi lex deficit*, de consuetudine præter legem intelligendum est; cum patrem cum Lege vim habeat. L. de quibus. 32. cum sequentibus ff. de Legibus. consuetudo demum contra legem est, per quam lex, seu jus præexistens, tollitur, & abrogatur, de qua mentio est. c. fin. h. r. His addunt aliqui divisionem consuetudinis in canonicam, & civilem, quæ divisio sumitur à materiâ, circa quam versatur, de qua divisione Pirhing. n. 7. de consuetudine.

1256. Hinc colliges 5. quando consuetudini, quam jura reproband, & potius corruptelam vocant, negamus vim, & efficaciam abrogandi legem humanam, nos loqui de illa, quæ est contra legem; ac tandem idem censendum de tali consuetudine præter legem, quoad vim novi juris inductivam, *quamdiu talis est*, nimirum perversa, & corruptiva: dico: *quamdiu talis est*. Nam, cum in rebus humanis, pro varietate temporum, maxime non raro fiant mutationes morum, & quæ aliquo tempore proficua fuerunt adeo, ut etiam lege condita præciperentur, successu temporis non modo non proficua, sed obstura potius videantur, (& ideo etiam leges antiquæ vel abolantur, vel restringantur ab amplitudine prohibitionum, ut manifestum est in ipsis quoque legibus Ecclesiasticis, etiam circa impedimenta matrimonij, ut hæcenus visum est) ideo, quæ diximus de consuetudine, quam jura reproband, rectè intelligenda veniunt solum pro casu, quo consuetudo talis manet perversa, & corruptela.

1257. Si autem quæras, quando censeri possit, aut debeat, quod consuetudo, quam Principes, vel jura tanquam perverfam, & potius corruptelam nuncupabant, talis esse desierit? R. id explicari posse per doctrinam,

quam tradit P. Sanchez l. 7. hic d. 4. n. 14. in medio: *tunc consuetudinem censeri rationi congruentem* (consequenter rationabilem, ut habeat vim inducendi, vel abrogandi jus humanum, juxta c. fin. de consuet. atque adeo desisse perverfam esse, & morum corruptivam) quando de eadem re seu materia, (de qua est consuetudo) *justa esset lex denuo edita, priori mutata, si aliqua sit; vel minime mutata, si quæ nondum existat*. Rationem dat: quia cum consuetudo (præter aut contra legem) debeat vim legis habere, eadem honestate illam convelli opus est, ac sufficit, quam lex ipsa postulat: sic ille.

Ex quo colliges. 6. nisi consuetudo, temporum successione inducta, talis sit, ut id, de quo ipsa est, merito possit sub novam legem cadere, si antè nulla fuit, vel si aliqua lex ei contraria fuit, merito mutari possit, eam consuetudinem, his carentem, manere inefficacem, ut novum jus inducat præter jus præexistens; vel vetus abroget, quod præcittit. Ratio est ex dictis. Et ex his tandem concluditur, consuetudinem contrahendi matrimonia in gradu consanguinitatis prohibito, non posse reddere habilem ad matrimonium validè contrahendum (post. c. quod super, in n. 1242. ubi talis consuetudo dicitur potius corruptela) nisi ubi lex ea, matrimonia irritans, ex causa, de qua n. 1237. merito mutari possit ita (nimirum causis sic suadentibus) ut contra priorem denuo alia induci possit.

Ex hoc etiam in concordiam reduci possunt c. super eo; & c. quod super, de quibus n. 1242. Nam in c. super eo, solum dicit Pontifex: *quod Episcopus, si per neutrum eorum ad comparitatem ventum fuerit, & ejus Ecclesie Metropolitanæ, & aliarum circumpositarum consuetudo id habeat, dissimulare poterit, non contradicendo, sed nec assensum præbendo*, ne propter matrimonia, quæ liberi comparum inter se contrahunt, hujusmodi conjugis Episcopalis assensus, in exemplum assumatur: at in c. quod super, longè aliud dicitur: nam ibi universaliter reprobandur consuetudo contrahendi matrimonia in gradibus prohibitis; quia, ut notat gloss. non obstante, tempore Alexandri III. à quo est c. Super eo, crimen non erat, matrimonium inter eas personas contrahi, ex usu Ecclesie solum

solum privata; secus tempore posteriori, quo Innocentius III. hanc consuetudinem, etiam in Ecclesia privata; reprobavit; fortassis etiam ideo, quod illa consuetudo semper latius serpebat, usu vulgi, imò & aliorum, qui de vulgo non sunt, quibus quilibet contra jus humanum licitum suadet, tristissimum illud: sic est in usu, sic est consuetudo, & praxis, non attendentibus. quid fieri bono communi expediat, sed quid fiat, quocunque tandem fine fiat? quæ ratio pessima est; & gravissimè reipublicæ noxia, ut offendit evidens experientia, quæ innumeris casibus demonstrari potest, & cuique patet.

1160. P. Wagnereck in c. quod super, ait, hoc capitulum per quod reprobatur consuetudo illa; loqui de consuetudine irrationali, nec tempore legitimo præscripta. qualiter requiritur ex c. fin. de consuet. capitulum autem super eo, de consuetudine; quæ tunc rationalis erat; & sic neutrum alteri contraire. Illud ad extremum hic annotandum venit; quod annotavit Pon-

tius l. 6. de impedim. c. 5. n. 3. discrimen esse inter consuetudinem, & præscriptionem; quod consuetudo contra legem humanam induci possit actibus à principio injustis, & cum mala fide; præscriptio autem introduci non possit, nisi actibus à principio justis, & cum bona fide; quod mala fides in consuetudine purgari possit (imò in quantum est præcisè contra legem, quam abrogare quatit, in consuetudine non curetur ex n. 1251.) in præscriptione autem secus; quia expresso jure c. fin. de præscript. requiritur; ut, qui præscribit, in nullâ temporis parte rei habeat conscientiam alienam; ubi Wagnereck in Exegesi ad hoc c. ait, hic expressè; ac directè reprobari præscriptionem cum mala fide in foro tam civili, quam canonicò; quia Pontificem in his, quæ concernunt animam, sive peccatum, jus civile tollere, aut abrogare posse, apud Catholicos est extra controversiam, & habetur in c. Novit. de Jur. dic. sic ille.

QUÆSTIO XV.

In Tit. XV. De Frigidis, & Maleficiatis, & Impotentia coeundi.

1161. Super hoc titulo scribit Wagnereck, si ejus materia in praxi disceptanda occurrat (quod rarius evenit) apud Casitas facile reperiri, ubi de impedimento Impotentia agunt; nec parum pendere à Judicio medicorum in hac materia consulendorum; quæ autem purè Canones decernunt, difficultatem non habere. his tamen non obstantibus judicamus, hunc titulum secundum sacros Canones à nobis explicandum propter ea, quæ non raro in sacris Consistorijs occurrunt.

ARTICULUS I.

Quid, & quotplex sit Impotentia?

1162. Impotentia, prout hic accipitur, est inhabilitas nascens ex defectu potentia vel ad generationem prolis, vel ad carnalem copulam. Impotentia ad generationem prolis vocari solet sterilitas, seu infecunditas, nec obstat valori veri conjugij, si adsit potentia ad carnalem copulam, hoc

est; ad penetrandum vas naturale foeminae, & semen generationi aptum intra illud effundendum, vel recipiendum; ex quo per oppositum constat, quid sit impotentia ad copulam. Hæc alia est ex parte viri, ut si sit nimis frigidus (puta cum ex defectu caloris naturalis coire non potest) aut nimium calidus (naturâ nimirum citius, cum primum foeminam tangit, semen effundente, quin ad locum debitum perveniat) aut ex alio vitio vel defectu copulam perfectam exercere non potest; vel ex parte foeminae, ut si sit nimis arcta in vase naturali, consequenter non penetrabili, in tantum, ut intra se recipiat virile semen. Et hoc provenire potest vel ab intrinseco, seu à natura (puta, debilitate, frigiditate, vel nimio calore) quæ naturalis dicitur; vel ab extrinseco, & accidenti, nimirum aliunde, v.g. ex maleficio, castratione &c. Deinde talis impotentia potest esse vel absoluta in viro, respectu omnium; aut respectiva, nimirum respectu unius, vel plurium foeminarum;